

Wyrok z dnia 17 maja 2007 r.

I UK 368/06

W okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 29 grudnia 1999 r. funkcjonariusze straży pożarnej zatrudnieni przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie podlegali ubezpieczeniu społecznemu z tytułu równoczesnego prowadzenia działalności gospodarczej.

Przewodniczący SSN Zbigniew Hajn, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Beata Gudowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 maja 2007 r. sprawy z odwołania Haliny S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 września 2006 r. [...]

1. o d d a l i ł skargę kasacyjną,
2. zasądził od Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku na rzecz Haliny S. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2006 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 25 stycznia 2006 r. stwierdzającą podleganie przez Halinę S. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i orzekł, że nie podlega ona tym ubezpieczeniom w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 29 grudnia 1999 r. Po ustaleniu, że Halina S. jako funkcjonariusz Straży Pożarnej podlegała w spornym okresie przepisom ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej i ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wy-

wiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, Sąd pierwszej instancji zastosował art. 9 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przewidujący zwolnienie z ubezpieczenia z innych tytułów w przypadku jednoczesnego podlegania ubezpieczeniu branżowemu.

Wyrokiem z dnia 20 września 2006 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku oddalił apelację organu rentowego, aprobując stanowisko prawne Sądu pierwszej instancji. Stwierdził, że obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym z mocy art. 6 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podlegali funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej, którzy nie pozostawali w służbie w dniu 1 stycznia 1999 r., podczas gdy Halina S. była funkcjonariuszem Państwowej Straży Pożarnej od dnia 1 listopada 1984 r. do dnia 31 stycznia 2000 r. Od dnia 30 grudnia 1999 r., na mocy art. 9 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dodanego przez ustawę z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 110, poz. 1256), osoby takie uzyskiwały prawo do objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Zgodnie natomiast z art. 9 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym w 1999 r., osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3, 10, 12-18, spełniające jednocześnie warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z innych tytułów, są obejmowane ubezpieczeniem tylko z tytułu stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni lub służby.

Skarga kasacyjna organu rentowego, z wnioskiem o uchylenie i zmianę w całości wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku i oddalenie odwołania, została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego - art. 6 ust. 1 pkt 17 i ust. 3 w związku z art. 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym przed dniem 29 grudnia 1999 r. - przez przyjęcie, że ubezpieczona, pozostająca w służbie w dniu 1 stycznia 1999 r. i prowadząca jednocześnie działalność gospodarczą, nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w spornym okresie. W ocenie skarżącego, art. 9 ust. 1 ustawy systemowej miał zastosowanie do osób, które nie pozostawały w służbie w dniu wejścia w życie ustawy, i one właśnie zostały objęte obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym z tytułów wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 3-18 w związku z art. 6 ust. 3. Halina S. nie należała do kręgu tych osób;

była funkcjonariuszem, który na podstawie art. 60 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej mógł skorzystać z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, czego nie można jednak utożsamiać z „pozostawaniem w ubezpieczeniu”. W spornym okresie nie zachodził więc zbieg ubezpieczeń, lecz obowiązek ubezpieczenia z jednego tytułu - prowadzenia działalności gospodarczej, przekształcony po dniu 29 grudnia 1999 r. w dobrowolny tytuł ubezpieczenia. Wcześniej ubezpieczona podlegała obowiązkowi ubezpieczenia społecznego tylko z jednego tytułu, właśnie prowadzenia działalności pozarolniczej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W stanie prawnym obowiązującym przed dniem 1 stycznia 1999 r., stosownie do art. 60 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. Nr 88, poz. 400), według zasad i na warunkach przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, czyli zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. (Dz.U. Nr 53, poz. 214), przysługiwało im z budżetu państwa, na zasadach określonych w ustawie, zaopatrzenie emerytalne z tytułu wysługi lat lub w razie całkowitej niezdolności do służby, a członkom ich rodzin - w razie śmierci żywiciela. Osoby te nie były objęte powszechnym ubezpieczeniem społecznym, a jedynie okresy służby funkcjonariuszy, którzy nie nabywali prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy, uważane były za okres składkowy w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Ich sytuacja prawna nie zmieniła się w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), gdyż art. 6 ust. 3 stanowił o objęciu obowiązkiem ubezpieczenia społecznego na podstawie tej ustawy tylko tych funkcjonariuszy, którzy rozpoczęli służbę po dniu 1 stycznia 1999 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2005 r., II UK 247/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 362).

W stosunku do pozostałych, zgodnie ze stanem dotychczasowym, nie były opłacane składki na ubezpieczenie, a w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej nie podlegali oni (podobnie jak pracownicy) ubezpieczeniu społecznemu z

tytułu prowadzenia tej działalności (por. art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą i ich rodzin, Dz.U. Nr 40, poz. 235 ze zm.). Funkcjonariusze Straży podejmujący służbę po dniu 1 stycznia 1999 r., wymienieni w art. 6 ust. 1 pkt 17 ustawy systemowej, spełniający jednocześnie warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym z innych tytułów, byli obejmowani ubezpieczeniami tylko z tytułu służby. Na swój wniosek mogli dobrowolnie być objęci również ubezpieczeniem społecznym z innych tytułów. Dostrzegając nierówność statusu ubezpieczeniowego strażaków wynikającą wyłącznie z czasu pełnienia służby, ustawodawca wprowadził dobrowolne ubezpieczenie społeczne także wobec funkcjonariuszy, którzy służbę rozpoczęli przed dniem 1 stycznia 1999 r. i którzy dodatkowo spełniali warunki do objęcia ubezpieczeniem społecznym między innymi z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności. Wyraził to w ustawie z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 110, poz. 1256), wprowadzając art. 9 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z mocą od dnia 30 grudnia 1999 r.

Regulacja ta nie miała na celu wyłączenia osób pełniących służbę przed dniem 1 stycznia 1999 r. z obowiązkowego ubezpieczenia z tytułu jednocześnie prowadzonej działalności pozarolniczej, której - tak samo jak strażacy podejmujący służbę po tym dniu, choć z innych przesłanek, nie podlegali - lecz tylko umożliwienie dobrowolnego przystąpienia do ubezpieczenia z tytułu tej działalności. W konsekwencji, ze sformułowania art. 9 ust. 8 ustawy nie można wyprowadzać sugerowanego w skardze kasacyjnej wniosku, że przez jego uchwalenie zastępuje się dotychczas obowiązkowe ubezpieczenie ubezpieczeniem społecznym dobrowolnym. Obok przytoczonych argumentów, przeciwko takiemu ujęciu omawianego przepisu przemawia także to, że nie przewidziano w nim uchylenia obowiązku ubezpieczenia, a taka redakcja byłaby konieczna, gdyby uprzednio obowiązek taki istniał. Omówiona regulacja obowiązywała do dnia 1 października 2003 r., to jest do wejścia w życie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 166, poz. 1609), którą wyłączono funkcjonariuszy z ubezpieczenia społecznego. Między innymi uchylono art. 6 ust. 1 pkt 13-18, a art. 9 ust. 8 nadano brzmienie, zgodnie z którym osoby pozostające w stosunku służby, spełniające jednocześnie warunki do podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4-6 i 10,

mogą być dobrowolnie objęte tymi ubezpieczeniami na swój wniosek. Nie ma zatem obowiązku ubezpieczenia - z tytułów wymienionych w tym przepisie - osób pozostających w stosunku służby.

Pozostawanie w stosunku pracy lub służby zawsze wyłącza obowiązek ubezpieczenia z tytułu innego rodzaju działalności, w związku z czym nie można twierdzić, że obowiązek ubezpieczenia z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności istniał w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 29 grudnia 1999 r. w stosunku do jednej grupy osób pełniących służbę - tych, którzy rozpoczęli służbę wcześniej niż 1 stycznia 1999 r. Taka interpretacja jest sprzeczna z zasadą równego traktowania w zakresie ubezpieczenia (art. 2a ustawy) i narusza wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP zasadę równości wobec prawa osób charakteryzujących się takimi samymi cechami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2006 r., II UK 57/06, dotychczas niepublikowany).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

=====